

De spreekwoorden naar Brueghel

Deze afbeeldingen komen van een ander schilderij dan hetgeen in het Noordbrabants Museum hangt. Evenwel zijn de verschillen klein: het spreekwoordentema is populair en veelvuldig gekopieerd in Brueghels tijd. Op het schilderij zijn er (in ieder geval) 80 te vinden.

1	De duivel op het kussen binden	Met elke man raad weten	
---	--------------------------------	-------------------------	--

2	Een pilaarbijter	Een zeer schijnheilig/hypocriet persoon	
3	Geloof nooit iemand die in de ene hand water en de andere hand vuur draagt	Wees niet lichtgelovig, niet iedereen is het vertrouwen waard	
4	Met het hoofd tegen de muur lopen	Het onmogelijke proberen	
5	Aan de ene voet een schoen, de ander blootvoets	Evenwicht is voornaamst	

6	Men moet de schapen scheren al naar ze wol hebben	Niet tegen elke prijs voordeel willen nastreven	
7	Men moet de schapen scheren, maar niet villen	Als men uit hebberigheid de inkomstenbron opoffert, heeft men niets meer voor in de toekomst	
8	De een scheert schapen, de ander varkens	Het is ongelijk verdeeld in de wereld	
9	Zo mak als een lammetje	Heel gedwee zijn	
10	Zij hangt haar man de blauwe huik om	Zij bedriegt haar man	
11	Als het kalf verdronken is, dempt men de put	Pas na een ramp wordt er actie ondernomen	

12	Men moet geen rozen (paarlen) voor de zwijnen werpen	Geld of moeite verspillen aan iets nutteloos	
13	Men moet zich krommen, wil men door de wereld komen	Men moet er wat voor over hebben om iets te bereiken	
14	Hij laat de wereld op zijn duim draaien	Men doet alles wat hij wil	
13	Ze trekken om het langst	Ze willen beide winnen	
14	Die zijn pap gemorst heeft kan niet alles weer oprapen	Schade kan nooit geheel worden goedgeemaakt	

15	Liefde is waar de geldbuidel hangt	Liefde is te koop	
16	Een hark zonder steel	Iets waardeloos	
17	Niet van het ene brood tot het andere weten te geraken	Niet met geld om kunnen gaan	
18	Het bijtje zoeken	Een excuus of uitweg verzinnen	
18	Zijn licht ergens op laten schijnen	Iets duidelijk maken	
18	Een grote lantaarn en een klein licht	Veel praten, maar er weinig verstand van hebben	

18	Met een lantaarn te zoeken	Moeilijk te vinden	
18	De bijl naar de steel werpen	Iets geheel opgeven	
19	De haring braadt hier niet	Het gaat niet zoals het zou moeten	
19	De haring braden om de hom of kuit	Iets opofferen om een kleinigheid	
19	Een deksel op zijn kop hebben	De verantwoordelijkheid voor iets nemen	
19	De haring hangt aan zijn eigen kieuwen	Men dient verantwoordelijkheid te nemen voor de eigen daden	

19	De rook kan het hangerijzer niet deren	Het heeft geen zin te proberen iets dat vast staat te veranderen	
19	Daar steekt meer in dan een enkele panharing	Daar zit meer achter	
20	De zeug loopt met de tap weg	Nalatiegheid is hier troef	
21	De kat de bel aanbinden	Iets al te publiekelijk ondernemen	
22	Tot de tanden bewapend	Zwaar bewapend	

22	In het harnas steken	Woedend zijn	
23	De een rokkent wat de ander spint	Roddelen	
24	Het varken is door de buik gestoken	1: Door een krachtig optreden, de moeilijkheden uit de weg geruimd. 2: Alles is doorgestoken kaart, opgezet spel, de zaak is vooraf bedisseld.	
25	Twee honden aen eenen beene, si draghen selden wel overeene	Verbitterd om iets vechten	
26	Voor God een baard van vlas maken	Schijnheilig zijn	
26	In zijn eigen licht staan	Trots zijn op zichzelf	

26	Niemand zoekt de ander in de oven, als hij er zich niet zelf in verstoppt heeft	Alleen wie zelf slecht is, denkt slecht over anderen	
27	Naar het kippenei grijpen en het ganzenei laten lopen	Een verkeerde keuze maken	
28	Tegen een oven gapen	Proberen iets onmogelijks te doen.	
29	Door de mand vallen	Doorzien worden	
29	Tussen hemel en aarde hangen	In een lastige situatie verkeren	
30	De hond in de pot vinden	Te laat zijn voor het eten	

30	Tussen twee stoelen in de as zitten	Niks uitvoeren/besluiteloos zijn	
31	Daar hangt de schaar uit	Men is hier niet te vertrouwen	
31	Aan een been knagen	Langdurig vergeefs bezig zijn	
32	De hennentaster	Iemand die zich druk maakt om ongelegde eieren	
33	Hij draagt de dag met manden uit	Zijn tijd verdoen	

34	Een kaars voor de duivel branden	Bij iedereen slijmen	
35	Bij de duivel te biecht gaan	Geheimen onthullen aan de vijand	
35	Een oorblazer	Een kwaadspreker	
36	De haan en de vos hebben elkaar te gast	Twee bedriegers zijn steeds op hun eigen voordeel uit	
36	Wat heb je aan een mooi bord als het leeg is?	Lichamelijke behoeften gaan voor zintuiglijke	

36	Bij iemand in het krijt staan	Iemand iets verschuldigd zijn	
36	Een schuimspaan zijn	Een zuiplap of niks nut zijn	
37	Het is gezond om in het vuur te pissen	Het is goed om hevigheid te kalmeren.	
37	Hij vangt vissen met zijn handen	Profiteren van ander mans werk	
37	Met hem kan men geen spies draaien	Met hem valt niet samen te werken	
38	Op hete kolen zitten	Ongeduldig zijn	

39	De omgekeerde wereld	Niets is zoals het zou moeten zijn	
40	Op de wereld schijten	Overal maling aan hebben	
42	Het is maar hoe de kaarten vallen	Het hangt van het lot af	
	lets door het oog van de schaar halen	Materiaal van op het werk voor jezelf houden. / Jezelf oneerlijk zaken toeëigenen.	
	Een ei in het nest laten	lets op voorraad hebben	
43	Daar hangt de po uit	Het is niet zoals het zou moeten zijn	

43	Tegen de maan pissen	lets onmogelijks proberen	
41	Elkaar bij de neus nemen	Elkaar voor de gek houden	
41	De teerling is geworpen	De beslissing is genomen	
41	De gekken krijgen de beste kaarten	Het geluk is met de dommen	
50	lets door de vingers zien	lets oogluikend toestaan	
51	Daar hangt het mes uit	Een uitdaging	
52	Daar staan klompen	Tevergeefs wachten	

63	De bezem uitsteken	Doen en laten wat men wil als de baas of leidinggevende er niet is.	
63	Onder de bezem getrouwd zijn	Ongetrouwd samenwonen	
64	Daar zijn de daken met vlaaien bedekt	Erg rijk zijn / overvloed hebben	
53	Een gat in het dak krijgen	Niet erg slim zijn	
53	Aan een oud dak moet je veel herstellen	Verouderde zaken vergen nu eenmaal onderhoud	
53	Men heeft daar latten op het dak	Er wordt afgeluisterd	

43	Lachen als een boer die kiespijn heeft	Gedwongen/geforceerd lachen	
54	De ene pijl de andere nazenden	Een dwaze of nutteloze daad herhalen	
54	Zijn pijlen verschieten	Te snel handelen	
44	Ergens de gek mee scheren	Iets of iemand bespotten	
55	Twee zotten onder één kaproen	Een gek is zelden alleen	
55	Uit het raam groeien	Iets niet geheim kunnen houden	

56	Hij speelt op de kaak	Zich aanstellen	
65	Zodra het hek van de dam is, lopen de varkens in het koren	Een ramp komt voort uit roekeloosheid/ Als er geen toezicht is springen kinderen of ondergeschikten uit de band	
65	Wat de boer aan het koren verliest, zal hij aan het spek wel terugvinden.	Waar iemand iets verliest, zal iemand (anders) iets winnen.	
66	Hij loopt alsof hij het vuur in zijn aars heeft	Heel hard lopen	
66	Wie vuur eet, schijt vonken	Als men iets gevaarlijks onderneemt, moet men niet raar opkijken van de gevolgen	
67	Zijn huik naar de wind hangen	Zijn mening aanpassen naar gelang de situatie	
70	Pluimen in de wind waaien	Iets doen zonder na te denken	

69	De ooievaar nakijken	Zijn tijd verdoen	
69	Aan de veren kent men de vogel	1: Aan iemands uiterlijk (verzorging/kleding) kan men zijn karakter afleiden. 2: Kinderen lijken vaak op hun ouders.	
71	Twee vliegen in één klap slaan	Efficiënt bezig zijn	
57	Van de os op de ezel springen	1: Slechte zaken doen. 2: Tegenspoed kennen.	
68	Hij kust het ringetje van de deur	Onderdanig/beleefd zijn voorbij geloofwaardigheid	
58	Zijn gat aan de poort vegen	Zich nergens zorgen om maken	

58	Zijn last dragen	Ieder heeft zijn problemen	
58	Zijn schouders eronder zetten	Zich inspannen	
58	De ene bedelaar ziet de ander niet graag voor de deur staan	Bang zijn voor concurrentie	
45	Achter het net vissen	Een kans missen	
46	De grote vissen eten de kleine	De machtigen verrijken zich ten koste van de armen	

47	De zon niet in het water kunnen zien schijnen	Afgunst hebben (jaloers zijn) op een ander	
59	Dat hangt als een schijthuis boven de gracht	Dat is overduidelijk	
59	Hij kan door een eiken plank zien als er een gat in zit	Hij lijkt alleen maar een wonderdokter / hij is niet zo bijzonder als hij zich voordoet	
59	Uit hetzelfde gat schijten	1: Onafscheidelijke kameraden. 2: Het met elkaar eens zijn.	

60	Je geld in het water gooien	Geld verspillen	
60	Een morsche muur is snel afgebroken	1: Een slechte zaak gaat niet lang mee. 2: Als iets slecht gemaakt/gebouwd wordt, gaat het gemakkelijk kapot.	
72	Hij geeft er niet om wiens huis in brand staat, als hij zich maar aan de gloed kan warmen	Overal voordeel mee doen, ongeacht de gevolgen voor anderen	
73	De bok slepen	Uitsloven om niks	
73	Nood doet zelfs oude vrouwen rennen	Een onverwachte situatie kan verrassende kwaliteiten naar boven brengen (vergelijkbaar met "angst geeft vleugels").	
74	Paardenkeutels zijn geen vijgen	Uiterlijk kan bedriegen / laat je niks wijsmaken	

75	Als de ene blinde de ander leidt, vallen ze beiden in de gracht	Wanneer onbekwamen andere onbekwamen adviseren, gaat het fout	
76	De reis is nog niet ten einde als men kerk en toren herkent	Geef niet op voor het doel geheel is bereikt	
76	Niemand zo fijn iets spon of het kwam aan het licht der zon	Niets kan eeuwig verborgen blijven	
77	Een oogje in het zeil houden	Alert zijn	
80	Op de galg schijten	Nergens bang voor zijn	
79	Waar aas is vliegen kraaien	Als er iets te halen valt, staat iedereen vooraan	

77	Voor de wind is het goed zeilen	Onder gunstige omstandigheden is het gemakkelijker succes te hebben	
78	Wie weet waarom de ganzen blootsvoets gaan?	Alles heeft een reden, ook al is die niet altijd even duidelijk	
78	Als ik ze niet hoeft te hoeden, laat ik de ganzen ganzen zijn.	Ik bemoei me niet met andermans zaken als het niet hoeft.	
62	De beren zien dansen	Honger hebben	
62	Wilde beren vertoeven graag bij soortgenoten	Soort zoekt soort	
61	De kap aan de haag hangen	1: Een beroep beëindigen. 2: Het voor gezien houden	
48	Tegen de stroom is het kwaad roeien (zwemmen)	Tegen algemene opvattingen kan men zich moeilijk verzetten	

49	De kruik gaat zolang te water tot zij barst	1: Alles heeft zijn beperkingen. 2: De onvoorzichtige die niet naar goede raad wil luisteren, ondervindt daarvan vroeg of laat de gevolgen.	
49	De breedste riemen worden uit andermans leer gesneden	Het is gemakkelijk met kwistige hand te beschikken over wat een ander toebehoort	
49	Een aal bij de staart hebben	Een lastige taak ondernemen	
14	Een stok in het wiel steken	Iemand tegenwerken	
23	Zorg dat daar geen zwarte hond tussen komt	Pas op dat het niet misgaat	

Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Nederlandse_Spreekwoorden